

Tempfli Józseffel

Idén májusban kivételes ünnepek színhelye lesz Nagyvárad. Egy héten át emlékezik a város, vele Bihar, Erdély magyarsága, az egész nemzet Szent László városának kilencszáz esztendő történelméről. Alkalmat nyújt a nagy hagyományok felidézésére az, hogy 800 éve avatták szentté I. László Árpád-házi királyunkat és az, hogy Várad 300 évvel ezelőtt szabadult fel a török iga alól. Irodalmi, zenei alkotások szólnak Vitéz János, Janus Pannonius koráról. Történészek mutatják be Várad küzdelmes múltját, áldozatait a szabadságért. Újra felhangzik a mise szövege az évtizedek óta romos, elhagyott Vártemplomban, ahová Szent László királyt temették. Római katolikus és protestáns püspökök, papok együtt hirdetik a lélek, a szellem kiolthatatlan lobogását, újra éledő erejét. Ismét egymásra találunk a nemzedékek és különböző felekezetű magyarok a keresztény történelem felszabadulásában.

— Püspök úr, ilyen mély, kitörölhetetlen az Ön városában, egyházmegyéjében a várost alapító nagy magyar király tisztelete, ilyen elemi erővel támad fel újra a hajdani Szent László-kultusz?

— Nagyvárad kétszeresen is Szent László városa: ő alapította, és ő a védőszentje is. Sőt, az egész nagyváradi egyházmegyének védőszentje. Két mozzanattal is szemléltethetem, hogy milyen mélyen gyökerezik nálunk az emberek szívében a nagy magyar király kultusza. Először is azzal, hogy még a sztálinista időkben és a Ceausescu-korszakban is minden évben, a Húsvétot követő negyedik vasárnapon körmenetet rendeztünk a Szent László-herméval, amelyen nagy számban vettek részt vidéki vagy más vallású testvéreink is. Ez annál nagyobb dolog volt, mivel Szent László váradi hermája a magyar szent koronával ábrázolja a királyt. Ami pedig az idejünnepségeket illeti, László király szentté avatásának nyolcszázadik évfordulójáról eleinte csak mi, római katolikusok akartunk megemlékezni, de ekkor jelentkeztek a protestánsok, a neoprotestánsok, sőt a Romániai Magyar Demokrata Szövetségben tevékenykedő testvéreink is, hogy szeretnének velünk együtt ünnepelni. Hiszen a Szent László évforduló nagy eseménye az egyetemes magyarságnak, sőt, az egész kereszténységnek. Így aztán közös kuratóriumot hoztunk létre az ünnepi hét előkészítésére. Túlzás nélkül állíthatom, hogy az évforduló lázba hozta nemcsak híveinket, de írók, művészek, közéleti emberek, tanárok széles körét, külföldre szakadt egykori váradiakat, bihariakat is. Reméljük, hogy megemlékezésünk méltó lesz Szent László király történelmi nagyságához.

— A nagyváradi püspöki szék betöltése, hosszú idő után, a közfigyelmet a püspökségre, ennek történetére irányítja. Kérem, villantsa fel a város, a püspökség alapításának történetét.

— A kommunista diktatúra első éveiben vértanú halált halt, boldog emlékezetű Bogdánffy Szilárd nagyváradai teológiai tanár, felszentelt püspök társzerkesztésében megjelent *Nagyvárad* című kiadványból idézek: „Nagyváradot Szent László alapította. A nagy király ifjúságának éveit a szomszédos bihari földvárban — Biharváradon — élte, és vadászatás közben fedezte fel azt a Körös ingoványától körülvelt, hadászatilag kitűnő fekvésű szigetet, ahol király korában Várad várát fölépítette. Szent Lászlónak élete végéig legkedvesebb tartózkodási helye Várad maradt. A Szent István által alapított bihari püspökséget is ide helyezte át, itt monostort és társas káptalant alapított, majd székesegyházat épített. Innen indult diadalmas csatáiba a váradi és bihari zászlóaljak élén, és később — kívánsága szerint — itt is temették el, az általa épített székesegyházban.”

Alig száz évvel az alapítás után már itt találjuk a Fehér-Körös partjaitól fel a Hortobágyig s a Tiszától a kalotaszegi havasokig mindenütt a bencéseket, premontrieket, ágoston-rendűeket, johannita szerzeteseket. Vonzó volt a váradi püspökség, mert két olyan hellyel büszkélkedhetett, mint a Berettyó menti Szentjobb, ahol Szent István király áldott jobbát őrizték és a másik váradi székesegyház, a benne lévő Szent László-sírral. Mindkét hely nemzeti búcsújáró hely lett. Kiváltképpen, amikor híre ment, hogy Szent László teste csodálatos módon vitetett Váradra, hogy sírjánál „nagy sok vakok, sánták, csonkák vigasztaltatának meg a szent királynak érdemei miá”. Messze földről jártak ide „Isten-ítéletre” peres ügyekben, hogy maga az Isten — a szent közbenjárására — szolgáltasson igazságot. Jöttek gyalog, mezítláb, jöttek Magyarország legtávolabbi részeiből is, köztük királyok, királynék, főurak. Szívesen temetkeztek Szent László sírja közelébe.

Nyolcszáz évvel ezelőtt, 1192 Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén avatta szentté III. Celesztin pápa követe Lászlót. A szentté avatást az ország népének akarata szerint III. Béla király kérte a pápától. Szent István, Szent Imre, Szent Erzsébet és László király! Talán nincs még egy uralkodóház a világon, amely annyi szentet adott volna a kereszténységnek, mint az Árpád-dinasztia.

Szent László tiszteletének nem egyedüli színhelye Várad. Elegendő, ha itt most a győri Szent László-hermát említem meg. Naprági Demeter gyulafehérvári püspök vitte magával Erdélyből előbb Prágába — ahol kijavította, a hiányzó drágaköveket pótolta —, majd győri püspökként a Duna parti városban őriztette. Ott is maradt Győrben, amelyet a püspök Szent László oltalmába ajánlott. 1763. június 28-án olyan nagy földrengés volt Komáromban és környékén, hogy a város teljesen rombadólt, de a közeli Győr sértetlen maradt. A megmenekülést a győriek Szent Lászlónak tulajdonították, és megfogadták, hogy minden évben megemlékeznek az évfordulóról. 1990-ben a győri püspökség és a város vezetői megújították fogadalmukat, és tiszteletük jeléül körmenetben hordozták körül Szent László hermáját.

A szent király tisztelete mindenütt újjáéledt és megint fényt kapott.

— *Őn egyházmegyéje sorrendben 81. főpásztora. Elődei közül kiket említene, nyilván a teljesség igénye nélkül? A váradi püspökök jelentős szerepet játszottak a magyar hitéletben, a művészetekben és a tudományokban is. Ez a hagyomány eléggé feledésbe ment.*

— Már csak a történészek tudják, hogy a váradi püspökök Bihar megye örökös főispánjaiként, világi tisztet is betöltöttek, karddal is védték a hazát és a kereszténységet. A csatamezőn esett el Dominis János 1444. november 10-én

Várnánál. Perényi Ferenc 1526. augusztus 29-én Mohácsnál áldozta életét, 28 esztendősen. Kiemelkedő egyéniség volt Martinuzzi Fráter György, a pálos szerzetesből lett püspök, aki nagy betűkkel írta be nevét Erdély, a magyar nemzet történetébe. Az első főpap, aki Várad püspökeként bíborosi rangot viselt, gróf Csáky Imre volt. 1721-ben részt vett a pápaválasztási konklávén, amikor XIII. Cécet emelik pápává. Csáky püspök építtette fel Várad főterén a Szent László templomot, amelyik azután a székesegyháza is volt. Az új székesegyház, püspöki palota és a Kanonok-sor felépítése gróf Forgách Pál püspök elképzelése volt, az építés hosszú időn át folytatódott. Bíborosi rangot kapott 1893-ban Schlauch Lőrinc váradi püspök is. Az utolsó váradi főpap gróf Széchenyi Miklós, 1911 és 1923 között. Az ő püspöksége idejében, a trianoni békeszerződés következményeképpen, a váradi egyházmegye kettőbe szakadt. A püspök Romániában marad, az egyházmegye magyarországi részeit a debreceni apostoli kormányzóság irányítja.

Elkezdődik az egyházmegye kálváriája. A román hatóságok hosszú időn át nem engedélyezik megyéspüspök kinevezését Váradra. Átmeneti, ideiglenes főpásztorok vezetik az egyházmegyét. 1929-ben meg is szüntetik a nagyváradi egyházmegyét, összevonják a szatmárral. Fiedler István szatmári püspök jó pásztor Váradnak is, külvárosi negyedekben építtet templomokat, a Katalin telepen, a Szent Erzsébet-telepen, a Szent József-telepen. De Fiedler püspököt 1939-ben lemondatták, bűne: hűsége a magyarsághoz. Egy ideig Márton Áron gyulafehérvári püspök irányítja az összevont váradi-szatmári egyházmegyét is. 1942-ben Szatmárra dr. Scheffler János teológiai professzort nevezik ki püspöknek, egyben ő a váradi püspökség apostoli kormányzója. Scheffler püspök később a kommunista diktatúra áldozata lett, bebörtönözték, 1952-ben Jilava tömlőében halt meg. Hamvait sikerült hazahozni, a szatmári székesegyházban talált végső nyughelyet.

Ugyan a váradi püspökökről kérdezett, de úgy hiszem, hogy egy ilyen felsorolásban említeni kell nemcsak a főpásztorokat, hanem azokat a jeles váradi egyházi embereket is, akik maradandó műveket alkottak, például a történelemtudományban. Így méltatlan lenne, ha nem hajtánánk fejét a nagy történész, Bunyitay Vince előtt, akit jeles mai történészek tartanak előfutárunknak Bihar múltjának kutatásában, a művészettörténet és műemlékvédelem úttörője, Rómer Flóris kanonok, a historikus Fraknoi Vilmos, a műgyűjtő Ipolyi Arnold előtt.

— *Kérem, hogy a püspök úr saját eddigi életútját vázolja fel.*

— Magáról beszélnie az embernek szemérmű kérdés. legfennebb nagy vonalakban villantom fel életem állomásait. Előjáróban annyit erről, hogy mindig keveset vártam a Jó Istentől és az emberektől, és mindig többet kaptam, mint amennyit vártam. Ezért úgy érzem, hogy örök adósa vagyok Istennek és az embereknek, és az is maradok bármennyit enged szolgálnom az Úr.

Szatmár megyében, Csanáloson születtem, 1931. április 9-én. Földműves szüleimtől, a sok-sok szereteten kívül két értékes örökséget kaptam: mély hitet és munkaszeretetet. És a szülőföldemhez való feltétlen ragaszkodást. A csanálosi négy elemi után, két osztályt a nagyváradi Szent László Gimnáziumban végeztem, 1942 és 1944 között. Tovább a nagyárolyi piarista gimnáziumban, majd a szatmárnémeti római katolikus középiskolában tanultam, illetve az iskolák államosítása után a szatmárnémeti Magyar Gimnáziumban végeztem. Érettségi után teológiára akartam menni, de a papképző főiskola helyzete kétséges volt

— Róma jóváhagyta-e? — egyetemre pedig nem vettek fel, mert szüleim kuláklistára kerültek. Pályáztam a tanügybe, ahová alkalmaztak. 1950 és 1956 között Szentjobb községben tanítottam. Fő tantárgyam az orosz nyelv volt, csak így túrtak meg a tanügyben. Emellett reám bízta a művelődési otthon igazgatását és esti tanfolyamra kényszerítettek. Ebből azért később, papi pályámon hasznom is származott, mert ismertem a marxizmus-leninizmust, bátran vitába tudtam szállni az ateizmus mellett érvelőkkel, és elhallgattattam őket.

Persze, vallási kötelezettségeimnek is mindig eleget tettem, ezt a nép is látta. 1956-ban bevonultam a gyulafehérvári Hittudományi Akadémiára. Márton Áron püspök úr 1962. május 31-én szentelt pappá az ősi fehérvári székesegyházban. Azonnal a Bihar megyei Tenkére kaptam papi kinevezést, ahol 1979-ig szolgáltam. Közben, 1972-ben címzetes esperesi ranggal tüntettek ki. 1979 és 1981 között Tasnád papja voltam, majd a várad-olaszi plébániára helyeztek át. 1982-ben szentjobbi apáttá neveztek ki. Őszentsége, II. János Pál pápa 1990. március 14-én a 913 éves nagyváradai egyházmegye püspöki tisztét bízta reám. Dr. Paskai László bíboros, prímás, esztergomi érsek őminenciája szentelt püspökké, Gyulay Endre szeged-csanádi és Bálint Lajos gyulafehérvári püspökök segédletével. Azóta Isten, egyházam és az emberek előtti felelősséggel igyekszem szolgálni híveimet, és amennyiben tehetem, kiveszem részemem a boldogabb, egyetememes emberi jövő formálásából.

— *Szentjobb községben tapasztalta-e a lakosság büszkeségét, hogy egy ideig náluk őrizték első királyunk jobbját. Él-e a faluban ennek az emléke, hagyománya?*

— Mélyen vallásos nép lakja Szentjobb községet. Színmagyar lakosság, 85 százaléka római katolikus, 13 százaléka református, néhány család pedig baptista. De felekezetre való különbség nélkül büszkék arra, hogy István királyunk jobbját a mai temető helyén lévő kolostorban őrizték. A plébániatemplom szentélyében kiemelkedő helyen tartják azt az írást, amelyik a településnek ezt az ősi, kiváltságos voltát tanúsítja.

— *Várad-olaszi plébánosaként, az olasz temető tervbe vett felszámolása idején, illetve ezt megelőzően a püspök úr az olasz templom alagsorába vitette át a nevezetesebb halottak földi maradványait. Kiket helyeztek el új sírban? És a hatóságok akadályozták-e az átköltöztetéseket, hiszen magyar halottakról volt szó?*

— Nagyvárad vezetősége 1982-ben kezdte meg a várad-olaszi temető tervszerű felszámolását. 1982-ben a kriptákba még lehetett temetni. De az év végétől már azokba sem. Tömblakások építésével, az utak szélesítésével szorították mind kisebbre a temető területét. Miért? Mivel ez a temető egyértelműen tanúsított a Várad múltjáról, elárulta, hogy kik voltak ősi lakosai. A családok, ha akartak, fizetés ellenében megválthatták a felszámolásra szánt sírokat, elvitethették hozzátartozóikat. Ellenkező esetben jöttek a földgyaluk! A sírhantokat elegyengették, a sírköveket, persze jó pénzért, eladták.

Ekkor fogtam hozzá olyan jeles emberek földi maradványainak megmentéséhez, akiknek nem voltak már családtagjaik. Összesen 118 személyt exhumáltattam. Közöttük volt kanonokokat, papokat, katonatiszteket, zenészeket, mérnököket, építészeket, egy főispánt, híresebb polgármestereket. Az a cél vezetett, hogy megmentssem hamvait és emlékét azoknak, akik valamit tettek Váradért. Velem párhuzamosan sok holttestet exhumált Matos Ferenc székesegyházi apátkanonok is. A székesegyház kriptájába kerültek a kanonokok, Karácsonyi János

neves egyháztörténész, Rómer Flóris, báró Bémer Pál és mások. Az olasz templom kriptájában kapott végső nyughelyet Madách Imre felesége, Fráter Erzsébet, Bem tábornok tiszti szárnysegédje, Farszádi Kovács Mihály, a Rimanóczy család tagjai, akik Nagyvárad szecessziós palotáinak javarészét tervezték és építették, az olasz templom volt papjai, Sal Ferenc, aki harminc éven át polgármestere volt a városnak, Hlatky főispán családtagjai, a báró Haller és Gerliczey családok halottai. Exhumáltattam a premontrei rend elhunytjait is, őket a premontrei templom kriptájába vittük. Mindenki nyughelyét kis fehér márványtáblával jelöltem meg. Volt eset, hogy 164 éve nyugvó halott sírját kellett megbontanunk. Magam minden egyes exhumálásnál jelen voltam, legtöbbször én tartottam a nejlonzsákot, amelybe a földi maradványokat gyűjtöttük. Hogy a hatóság gátlotta-e a halottak átköltöztetésében? Inkább támadtak. Azt mondták reám, hogy a régi, letűnt dzsentrí világnak akarok pantheont létesíteni. Elmondtam, hogy nagyon tévednek. Vegyünk egy példát, a szegény Fráter Erzsikéét. A legnagyobb nyomorúságban halt meg, a városnak kellett eltemettetnie.

— *A diktatúra idején a főtéri Szent László-templom terobe vett és megkezdett lebontása adott okot súlyos konfliktusra a bukaresti hatalom és az egyház között. Akkoriban a romániai sajtó egyetlen szóval nem tudósított a drámai eseményekről, de egész Erdélyben suttogták, hogy a város lakói, nemcsak a római katolikus hívek, élő láncsal, testükkel védelmezték meg a templomot. Valójában az egyik első nyílt dacolás volt ez a román párhatalommal. Szelíd, vértelen felkelés, amely végül is győzött.*

— A főtéri Szent László-templom gyors lebontásának terve, egyben e terv meghíúsulása szeszal magyarázható, hogy Románia akkor nyitást keresett Amerika felé. Cioara miniszter az Egyesült Államokba utazott. Nagyvárad vezetői tudták, hogy ha törvényesebb időszak kezdődik, akkor nehezebb lesz keresztülvinniük régi tervüket, a város központjában lévő magyar templom eltüntetését. Ezért gyorsan határoztak. Elrendelték, hogy 1964. május 17-én, Pünkösd első napján hirdessék ki a Szent László-templomban: az épületet a következő héten le fogják bontani. Igen ám, de a hatóságoknak nem jutott eszükbe, hogy Pünkösd kétnapos ünnep, s ha első napján kihirdetik a rendeletet, az emberek másnapra felocsúdnak, ellenállnak. Azt hiszem, nem is gondoltak arra, hogy valaki is szembe mer szállni velük. Tévedtek.

Pünkösd hétfőjén, este fél 7 órára volt kitűzve az utolsó szentmise. Mikor a helyettes plébános felolvasta a rendeletet, az ünnepi misére gyűlt hívők zokogásban törtek ki. A Szent László-templom Nagyvárad szíve. Nem igaz az az érv, amit a hatóságok hangoztattak, hogy akadályozza a közlekedést. Legfennebb csökkenti a térhatást. De ez a nagyváradiakat nem zavarja. Ebbe a templomba jönnek be legtöbbször reggelként, munkába induláskor, vagy délután, munkából jövet. Nemcsak katolikusok látogatják, de protestáns, román és zsidó testvéreink is.

A plébános sírógörcsöt kapott, idegösszeroppanást, a helyettes plébános is mise végén sírva vonult a sekrestyébe. A templom zsúfolásig tele. Az emberek nem mozdultak. Kiseberek voltak ott, munkások, proletárok, síró protestáns nők, zokogó cigányok. A helyettes plébános kijött a sekrestyéből, kérte az embereket, hogy menjenek haza. Hiába kérte. Újabb és újabb tömegek nyomultak be a templomba, körbejártak, csókolták az oltárt. A templom előtt is emberekkel telt meg a tér, egészen a közeli városházáig. Anyák voltak ott, karjukon kisgyerekekkel, fiatal fiúk és lányok, városiak és falusiak. Egész éjszaka őrizték a templomot, énekeltek, imádkoztak.

Közben a civilben lévő rendőrök igazoltattak, sok embernek elvették a személyazonossági igazolványát, volt, akit letartóztattak. A tömeg nem oszlott szét semmilyen fenyegetésre. Csütörtök estig állt az élő lánc a templom körül, hétfőtől csütörtökig. Más vallásfelekezetek küldöttségeket menesztettek Bukarestbe, állítólag az ortodox püspök is közbenjárt a helybeli és a bukaresti hatóságoknál. Félték, hogy a világ sovíniszta lépésként fogja értékelni a templom lebontását. El kell mondanom, hogy a városi építkezési vállalat sem volt hajlandó elvégezni a bontást. Kimentek falvakba munkásokért, de senki nem jött, kétszeres fizetésért sem.

Megjelentek az egyenruhás rendőrök, a rendőrautók, körülvették a tömeget. A templom védelmezői közül tizenhárom személyt letartóztattak és elítéltek. Államellenes cselekedet címén hét esztendőre ítélték őket. Ebből öt és fél évet le is ültek.

A helyi hatóságok — mivel nem találtak munkásokat a bontásra — a templom felrobbantására gondoltak. Ekkor Bukarestből öttagú küldöttség érkezett, amelyik állítólag nem is tudott a bontási tervről. Úgy mondták, hogy nincs bukaresti engedély, ezért a helyi, városi vezetőségnek is meg kellett hátrálnia.

Május 22-én, pénteken reggel ismét misét mondhattunk a Szent László-templomban. Zengett a Te Deum! Ez a templom azóta még kedvesebb a váradiaknak, hiszen a testükkel védelmezték meg. 1991-ben restauráltattuk. Főoltárán a várost alapító szent királyunk képe látható, s alakja mögött a drága háromszínű zászló, alatta a tabernákulum feletti örökmécses vigasztaló bizonyossággal hirdeti, hogy nem vagyunk árvák, hogy a történelmet mégiscsak Isten irányítja.

— *Püspök Úr, miként jellemezné a nagyváradi egyházmegye mostani helyzetét?*

— Híveink kiterjedtebb egyházi tevékenységet várnak el tőlünk, teljes joggal. Igen ám, de ehhez keretre lenne szükség, iskolákra, kórházakra, öregotthonokra, gyermekotthonokra, kultúrházakra. Mindezen intézményekkel rendelkezünk, azokat ma is jogos tulajdonunknak tartjuk. A kultusztörvény tervezetében mindezeket visszakértük, a földekkel együtt, hiszen ezek biztosíthatnak anyagi alapot nagyobb arányú tevékenységünkhöz. 1991 februárjában tettük le kérésünket Iliescu elnök úr asztalára. A kérést valamennyi vallásfelekezettel egyeztetve fogalmaztuk meg. De azóta semmi mozgás, hiába sürgetjük a törvénytervezet megszavazását. Ez a halogató kormánypolitika a legnagyobb nehézség számunkra, ez gátolja tevékenységünk kibontakoztatását. Nem támaszkodhatunk mindég csak a Nyugatra! Így is nagyon sok segítséget kaptunk már. Templomaink javarészt újjászülettek, ősi székesegyházunk kívül-belül új köntösben ragyog. Az utóbbi öt évben két új templom és két plébánia épült fel.

— *Milyen a hitbuzgalom a hívek körében?*

— Ceausescu „aranykorszakának” — a sok átka mellett — volt egy „haszna” is. Lelketlen uralmával annyira meggyűlöltette magát a fiatalok körében is, hogy a tömegek az egyház felé, Isten felé fordultak, tőle várták a segítséget. Mindenkit fűt a hittudás vágya. Teológiai levelező tagozatok indultak be. Jelenleg 154 hallgatónk van. A felsőbb osztályokba járó fiataloknak hetente kétszer tartunk oktatást, megbeszélést, lelkinapokat. Sok fiataalt küldünk külföldi országokba, ugyanúgy fogadunk külföldieket, tapasztalatcserére, vallásos rendezvényekre, hogy tapasztalják: világegyház vagyunk. A fiatalok szívesen bekapcsolódnak a taizé-i mozgalmába, a neokatekumenátus rendezvényeibe, éjszakai szentségimádásokba.

Sok esetben a fiatalok mozgatják meg a kissé elfásult, az életbe belefáradt idősebbeket. Mindenki szívesen bekapcsolódik — a kötelező lelki gyakorlatokon kívül — a karitatív tevékenységbe is.

— *A híres-neves Kanonok-soron székel most a püspökség. Milyen távlatai vannak a Kanonok-sor helyreállításának? A székesegyház közelében áll a 18. századi Várad legpompásabb barokk műemléke, a püspöki palota. Alapkövét 1762-ben tették le, nyolc évig épült. Az a Franz Anton Hillebrandt tervezte, aki a magyar királyi kamara vezető építészeként a Grassalkovich-, Apponyi-, Eszterházy-palotákat megálmodta, a nagyszombati egyházi építkezéseket is vezette. Az ötvenes években az úgynevezett görög szabadságharcosok csúfolták meg a palotát, majd restaurálása után múzeumot rendeztek be az épületben. Hivatalosan csak „barokk palotának” szabad nevezni. Igényli-e vissza az egyház a püspöki palotát, és van-e esélye annak, hogy a román állam visszaadja a törvénytelenül elvett, csodálatos épületet?*

— Említettem, hogy mind a Kanonok-sort, mind a püspöki palotát, valamennyi egyházi épületet, iskolát, kórházat, öregotthont, gyermekotthont, kultúrházat, földeket a készülõ kultusztörvény tervezetében követeljük vissza. Ebben a kérdésben parlamenti döntésnek kell születnie. Magam külön is, több esetben kértem a püspöki palota visszaadását, mivel erre feltétlen szükségünk van. Mind a román sajtóban, mind a bukaresti parlamentben rengeteg támadás ért azért, mert jogos tulajdonukat visszakerem. A román televízió is közvetítette azt a parlamenti ülést, amelyen Dumitrascu konstancai és egy Suta nevű bihari képviselő követelte: a parlament akadályozza meg a váradai püspök kérésének teljesítését. Ők úgy vélik, hogy mind a püspöki palota, mind a Kanonok-sor a román állam elidegeníthetetlen tulajdona, amelyet nem lehet kivenni az állam kezéből és a püspökség szűk keretei közé szorítani. Persze egyiket sem hagyjuk az állam kezében, mind országos, mind nemzetközi téren mindent elkövetünk, hogy az épületeinket visszaszerezzük. Helyiség kell a múzeumnak? Ott van a vár, nagy része üres, tegyék rendbe, s nagyon alkalmas lesz múzeumnak!

Mivel a kultusztörvény vitáját halogatják, és nekem egyszerűen nem volt hol laknom, a Kanonok-sor visszaszerzésére pert indítottam a városi hatóságok ellen. A pert meg is nyertem. De az épület jó részéből megsem tudtam kilakoltatni az oda befészkelődött vállalatokat. Mert a város egyáltalában nem nyújt ehhez segítséget. Így csak három irodai helyiséget tudtam berendezni, ez a püspökség, vendégszobáim nincsenek, magam pedig két olyan szobában lakom, amelyek valamikor cselédszobák voltak. Nekem ez is megfelel, de intézményeinknek helyiségekre lenne szükségük. Nem mindegy, hogy el tudok-e szállásolni a püspökségen négy vendéget, vagy egyetlen napra 28 ezer lejt kell fizetnem értük a szállodában.

A Kanonok-sort különben kívülről szépen rendbe tettük. Belülről is azokat a részeket, amelyeket visszaszereztünk. Itt adtunk helyet a magyar sajtónak is.

— *Gondoltak-e a felekezeti oktatás beindítására, még az iskolák — remélt — visszaszerzése előtt?*

— Tavaly ősszel mind a reformátusok, mind a katolikusok két-két IX. osztályt indítottunk be, tehát megkezdtük a középiskolai oktatást. Az egyik neve: Lorántffy Zsuzsánna, a másiké: Szent László-líceum. Mind a négy osztály egy épületben, a volt katolikus iskolában talált otthont, de csak délutáni oktatásra

kaptuk meg a tantermeket. A tanári kart és a személyzetet az egyházak fizetik. Hasonlóképpen a lakbért és a közdíjakat. Az évnyitó ünnepséget együtt tartottuk meg. Év közben is közös rendezvényeink vannak. A katolikus osztályokba is vettünk fel református tanulókat — hatot —, akik oda kíváncsiak. A reformátusok beindították a felsőoktatást is, ahová viszont katolikus vallású hallgatókat is felvettek.

— *Milyen a római katolikus egyház viszonya a görögkeletiekhez Nagyváradon?*

— Mi a görögkeletiekkel is igyekszünk testvéri jó viszonyt fenntartani, de közös templomi rendezvényeink eddig nem voltak. Inkább csak állami ünnepeken találkozunk, amelyekre meghívtak ők is, mi is. Tömören viszonyunkat így jellemezhetném: hűvös, távolságot tartó.

— *Hát a váradi és bihari görög katolikusok helyzetét miként jellemezhetné? Kapták-e vissza egykori templomaikat? Milyen arányban tértek vissza az erőszakkal ortodox vallásra térítettek eredeti egyházukba?*

— Helyzetük tragikus. Nem kapták még vissza templomaikat, a székesegyházukat sem. Vagy a mi templomainkban miséznek (eddig két helyen), vagy legtöbbször a szabad ég alatt. Váradi püspökük egy iskolai díszteremben szokott misézni, ahol előbb, szombat este bált rendeznek, és a termet szemetesen hagyják ott vasárnapra. Tehát a görög katolikusok és a görögkeletiek között a viszony a lehető legellenségesebb, noha — kevés kivétellel — ezek is, azok is románok. Ami a visszatérésüket illeti, megítélésem szerint az egykori görög katolikusok 80 százaléka lépett vissza régi egyházába.

— *Az előbb említett „kevés kivétel” nyilvón a bihari és szatmári magyar nemzetiségű görög katolikusokra vonatkozik. Biztosítva van-e számukra az anyanyelvű templomi szertartás?*

— Úgy tudom, hogy igen, mert vannak magyar nyelvet ismerő papjaik is. Maga Vasile Hossu püspökük is beszél magyarul.

— *Híradásokban gyakran szerepel együtt a két váradi magyar püspök, a katolikus Tempfli József és a református Tókécs László. Beszélte Ön, Püspök úr, a közösen beindított felekezeti oktatásról. Aligha merül ki ennyiben az Önök által gyakorolt élő ökuménia.*

— Legfényesebb bizonyítéka ennek az élő és éltető ökumeniának az, hogy Várad-hegyalján közösen építettünk templomot, közösen áldottuk meg, közösen használjuk. Templomainkban többször tartottunk ökumenikus összejöveteleket, közös körleveleket küldünk egyházközösségeinknek, felhívásokat teszünk közzé közösen a sajtóban, mikor híveink vagy nemzetünk közös érdeke így kívánja. Idén májusban közösen rendezzük meg ünnepeinket Szent László szentje avatásának nyolcszázadik, a török kiűzésének háromszázadik évfordulóján. Viszonyunkat tömören így jellemezhetem: testvéri és meghitt.

Beke György